

Jakob Canis

Geb. ±1490 te Nijmegen Overl. 25-12-1543 te Nijmegen begr. St. Steven

Hij was een zoon van **Derick Kanis** geb. ???- † 1523 te Nijmegen , tr 1468 WendelVisscher

De Jacobo Canisio, eiusque parentibus Theodorus Kanis, sive Canis (sic enim familia vocatur) uxorem duxit Wendelinam Vissers, filiam Arnoldi Vissers (civis opulenti Neomagensis, et Equitis Hierosolymitani) et Gertrudis Lenth.

(Joannes Hasius s.j. en de eerste levensbeschrijving van Petrus Canisius, door P.J. Begheyn In : Ons geestelijk erf 43 (1969) blz. 392)(Brief Joannes Hasius aan Matthäus Rader, Emmerik 13 februari 1613)



Jacob Canis op triptiek (Museum Het Valkhof, Nijmegen)

Afgevaardigde van de stad Nijmegen naar Anton II, hertog van Lotharingen (1518), raadvriend, schepen en burgemeester (1522-1543), erfpachter (1534), gerichtsmann (1536, 1538), kerkmeester van St. Steven (1538).

Woonde. in een pand in de Beynomsgas, dat tevoren eigendom van zijn eerste schoonvader (1524) was, verkreeg ook diens huis in de Nonnenstraat (1538), verwierf een bouwhof te Homoet in de Betuwe en werd ermee beleend (1538), had begeving (= schenken, uitdelen) van verschillende kanonikaten o.a. te Xanten (Overgenomen uit:GN 1974 blz. 294, 295 door P. J. Begheyn S.J.& N. A. Hamers)

Jacob Canis kan gerekend worden tot een van de bekwaamste en invloedrijkste personen in Gelre in zijn tijd. De stadsrekeningen van Nijmegen vermelden herhaaldelijk zijn reizen voor de belangen van stad en gewest naar Keulen, Brussel enz.

Ofschoon aanvankelijk een trouw aanhanger van hertog Karel van Gelre, handhaafde hij toch de rechten en privileges van de stad Nijmegen tegen de in zijn ogen onrechtmatige handelingen van zijn eigen landheer. Dat zorgde voor grote frustraties bij de hertog.

Hij trouwde 1^e te Nijmegen op 17-1-1519 met *Jelis van Houweningen*, die in het najaar van 1526 overleed. Zij was de dochter van Gijsbert van Houweningen en Petronella of Petra;
Jacob trouwde voor de 2^e keer, vóór juni 1530 met Wendel van den Bergh, die in okt. 1557 overleed. Zij was de dochter van Gerit van den Bergh en Fenne van Eymeren.

Kinderen uit eerste huwelijk:

1. Philippa, geb. Nijmegen ca. 1520, jong overleden (genoemd naar Philippa, van Egmond? Dat was de zuster van Karel van Gelre en echtgenote van hertog René II van Lotharingen)
2. **Peter (Petrus Canisius)**, geb. Nijmegen 8-5-1521, overl. Fribourg, 21 december 1597 Jezuiet
3. Wendel Canis, geb. Nijmegen 1522/26, overl. ald. tr. 28-1-1542 Gaert van Triest
- 4-7. Vier jong overleden kinderen

Kinderen uit tweede huwelijk: (volgorde onzeker)

8. Jelis Kanis, geb. Nijmegen 1531 overl. ald. 20-8-1598
tr. 1. Roloff Valckenborch 2. Derick van Ryswick
9. Derick, geb. Nijmegen 1532 overl. Ingolstadt 27-9-1606. Jezuiet
10. Gerit, Geb. Nijmegen ca. 1533 Huwde 7 keer.
11. Otto tr. 17-4-1560 tr. Cunera van der Erve
12. Gisbert, overl. Nijmegen 1581/82 tr. (1) vóór 1560 Luytgen Melen 2) Anna N.. vermeld in 1586
13. Clara, geb. Nijmegen overl. Kleef begr. 16-3-1581 in de O.L.V. Kerk. abdis
14. Lysbeth Kanis, geb. Nijmegen, overl. ald. 1579,
tr. (1) Nijmegen 1549 Laurens Uwens tr. (2) 1558/60 Jan Verheyen
15. Gertgen Kanis, overl. v. 1560 tr. Cornelis Uden
16. Hilleken, jong overl.
17. Tresia, jong overl.
18. Lucia, jong overl.
19. Jaecxke Kanis, geb. Nijmegen juli 1544 overl. Nijmegen 1573, tr. na 1560 Herman van Ryswick

Van zoon Petrus Canisius (heilig en tot kerkleermeester verklaard) is pas in 1996 in München zijn geestelijk testament teruggevonden.

Hierin schrijft hij: *"De maand mei (1521) schonk mij de geboortedag in de stad Nijmegen, die de eerste is van het Hertogdom Gelre. Ik kreeg ouders, die naar wereldse maatstaven gevierd tamelijk rijk waren, en die wat veel belangrijker is, tot- het eind van hun leven katholiek en rechtgelovig bleven."* (...)

"Gezegend zijn mijn ouders en bloedverwanten (...) die vanaf mijn vroegste jeugd de zorg voor mijn lichaam en ziel op zich hebben willen nemen."

(Dit heeft hij een jaar voor zijn dood geschreven.) (Valkhofnieuws 1997-2)

Jacob studeerde waarschijnlijk aan de universiteit van Keulen (1505-1508)

Op **17-10-1505** werd daar ene **Jacobus de Novimagio** inschreven.

Hij studeerde er vrije kunsten (artes) (zoals spraakkunst, welsprekendheid, logica, rekenkunde, muziek, meetkunde en sterrenkunde). Verder weten we dat hij ook een eed aflegde (iuravit) en het volle bedrag aan inschrijfgeld heeft betaald (solvit)

(Nijmeegse studenten aan buitenlandse universiteiten (1363-1845), Zoeklicht-reeks deel 3 blz. 190) (Gens Nostra 1978 blz. 200) (Die Matrikel der Universität Köln, Hermann Keussen, 1919, Bnd 2, blz. 583)

Op 3-5-1497 werd een student te Keulen onder dezelfde naam ingeschreven.

Dit zal onze Jacob zeker niet zijn omdat deze niet financieel draagkrachtig was. (pauper)

In **1509** vertrok hij naar de universiteit van Orléans. Hij werd daar ingeschreven als "Magister Jacobus Kanies". Hij heeft daar rechten gestudeerd.

(Nijmeegse studenten aan buitenlandse universiteiten (1363-1845), Zoeklicht-reeks deel 3 blz. 193)

(CM Ridderikhoff en H de Ridder Symoens, Premier livre des procureurs de la nation germanique de l'ancienne Université d'Orléans, 1444-1546, 2 dln, Leiden 1971-1978, blz. 290) (Herdenken en herzien: verzamelde opstellen van L. J. Rogier, Ambo, 1974, blz. 250)

Over de terugkeer van Jacob Canis uit Orléans gaven zijn nakomelingen de volgende getuigenis:

*„Magister Jacobus Canisius, (l.l. =licentiatus legum, licentiaat in de rechten), werd naar het Lotharingse hof geroepen door hertog Renatus (= René II), wiens gemalin Philippa die zuster was van Karel van Egmond, hertog van Gelder. Zozeer stond hij bij deze vorsten in de gunst, dat zij hem in de adelstand verhieven en aan zijn blazoen (een zwarte lopende jachthond) **uit het hunne een balk benevens een helm met open vizier** toevoegden. Ook verleenden zij hem ruime inkomsten, die hij ook na zijn terugkeer in zijn vaderstad bleef genieten. Toen hij op het punt stond naar de zijnen weer te keren, begiftigde de hertog hem met een vergulden beker vol gouden munten en Philippa trok van haar vinger een ring met een schitterende diamant. Hij keerde dan met drie of vier paarden naar Nijmegen terug en werd op het eerste gezicht zelfs niet door zijn moeder herkend. Hij was een voorname en schitterende persoonlijkheid; den bode, die hem jaarlijks het geld uit Lotharingen bracht, zond hij na een gul onthaal in nieuwe kleren terug"*

Vertaling door dr. J.H.M. Tesser SJ. Zie de originele latijnse versie in P.J. Begheyn In : Ons geestelijk erf 43 (1969) Joannes Hasius S.J. en de eerste levensbeschrijving van Petrus Canisius. Blz. 399 Brief van Joannes Hasius op 1 april 1613 aan Raderus

Nog een getuigenis , deze keer van zijn gelijknamige kleinzoon Jacob, zoon van Otto Canis, opgeschreven in het begin van de 17^e eeuw.

*“ Mr. Jacob Kanis heeft in sin jeucht in Frankrich gestudirt end is geweest Licentiatus Juris. Hij is ontboden van den hertogh van Lotharingen,, om sine vier sonen **Antonium**, die geworden is, hertogh; **Claudium**, Grave van Guise; **Johannem** den Cardinaal en **Ludovicum** bisschop en graaf van Verdun te institueeren; 't welck als hij lange jaren gepleecht oik grote recompensen end vereungen deshalve van den hertog van Lotharingen ontvangen. Wedergekomen sijnde tot Nijmegen was hij continuirlich de principaalste in die magistraat end werd alle 3 jaren burgemeester herkozen tot 9 maal of wel tot zijn dood toe. Een man van groet aenzien, qualiteit und in groot credit bij den heren van 't lant, nemlich bij hertogh Carel van Gelre en Wilhelm van Cleve, van wiens wegen hij oik getrokken naer Engeland als Ambassadeur toen des hertogen van Gelders Zuster an den Koninck Hendrik den achsten gehijlicht werden.”*

(Canisiana, Limburg's jaarboek XIV 1908-blz. 185 e.v.)

Het allemaal klinkt nogal sprookjesachtig.

Wat er waar is aan deze overleveringen, dat zullen we proberen in te schatten.

Waar de ring met de diamant gebleven is, dat is in ieder geval onbekend.

Jakob Canis zou door **René II van Lotharingen** naar het hof geroepen zijn. **René II overleed 10 december 1508** en werd meteen opgevolgd door hun 19-jarige zoon **Anton**.

Het is mogelijk dat René II kort voor zijn dood Jakob naar Orleans heeft ontboden.

Jakob werd namelijk in 1509 aan de universiteit van Orléans ingeschreven als “Magister Jacobus Kanies.”

Dus toen Jakob in Orleans aankwam was Philippa waarschijnlijk een kersverse weduwe die wel een luisterend oor kon gebruiken van een landgenoot. Het lijkt erop dat hij die periode een grote steun voor haar geweest is.

Jakob was zelf ongeveer even oud als Anton. Ongeveer 19 jaar.

Anton was op dat moment door zijn opvolging al veel op reis en zal dus weinig tijd gehad hebben om onderwezen te worden.

Claude was toen ongeveer 13 jaar. **Johan** ongeveer 11 en **Lodewijk** ongeveer 9 jaar.

Dat Jacob les heeft gegeven aan de kinderen van de overleden hertog van Lotharingen zou goed kunnen. Hun moeder Philippa was immers de tweelingzuster van de kinderloze Karel van Gelre. De familie zou later wel eens aanspraak kunnen maken op het hertogdom Gelre. Jacob stond eerst ook op goede voet met Karel van Gelre. Karel had zich immers door hem laten vertegenwoordigen aan het hof van Lotharingen..

Afgevaardigde naar Anton II, hertog van Lotharingen (1518)

blz. 145. "Item Mr. Jacob Canys geschickt in Lotheryngen ad principem, toe teergelde gedaen XX g. gl.valet 23 gl. 8 gr. b." en

blz. 140. " Item Bentynx diener ind der foirman die twildbrait brochten vur den ambassaet van Franckryck, M. Jacob Canys ind die Vryesen geg. XX gr. b." Vryesen zijn waarschijnlijk bloemstukken. (fries is ook ornament)

(Jaar 1518: rekeningen van landrentmeester Erckelents uit Van Hasselt Geld. oudh. I)

Hier kan wellicht aan toegevoegd worden:

Brief van Jacob Canis aan Karel Kaij, secretaris van hertog Karel (van Egmond), waarin hij zich bereid verklaart de gezonden edelen behulpzaam te zijn, meedeelt dat hij van Parijs komt en naar Letour (is dat Tours??) gaat en om nader nieuws en instructies verzoekt. (Karel Kaij wordt ook diverse malen genoemd in de rekeningen van landrentmeester Erckelents in 1518)

(Geldersch Archief Toegangsnummer: 0001 Graven en hertogen van Gelre, graven van Zutphen

Inventarisnummer: 2110 nr.1732 **Ongedateerde stukken** van uiteenlopende aard (1492-1538) 1 pak 1837)

Later koelde hun relatie af, omdat Jacob meer en meer de kant van Nijmegen en de andere steden koos in onderlinge geschillen. Het resulteerde uiteindelijk in de afwijzing van een Franse opvolger voor Karel van Gelre.



Aleyd Canis in de St. Stevenskerk



Jacob Canis

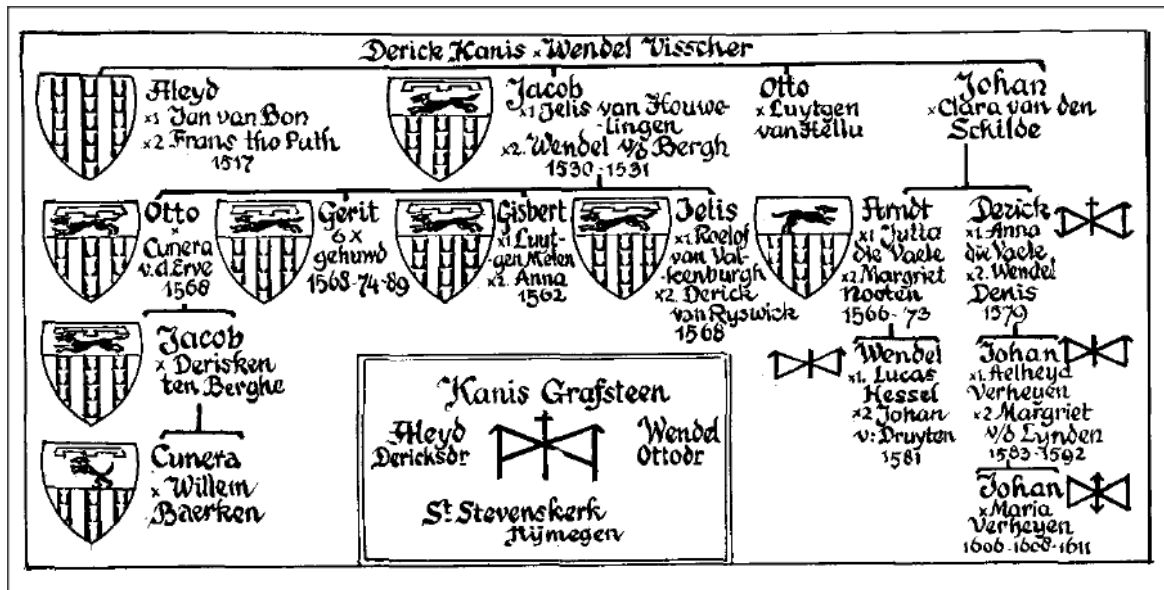
Aleyd Canis was een zuster van Jacob. Zij voerde een wapenschild met 3 vairpalen zonder schildhoofd. Misschien is dit wapen terug te voeren naar het wapen van de adellijke familie van Lent.

Grootmoeder van moederskant Geertruid van Lent was waarschijnlijk afkomstig van een bastaardtak van Lent (Viervant). Maar bastaarden voerden vaak een schuinstaak door het wapen. Mogelijk voerde de familie Canis oorspronkelijk zelf ook vairpalen.

Jacob en zijn nakomelingen voerden echter het wapen zoals rechtsboven. Dat heeft inderdaad kenmerken van adel. Volgens de overleveringen in de brief van Joannes Hasius werd Jacob te Orléans in de adelstand verheven. Om dit kenbaar te maken werd er aan het wapen een schildhoofd toegevoegd, met daarin een jachthond en een barensteel met drie hangers. Een barensteel met hangers werd gebruikt om een jongere zoon van een adellijke familie aan te duiden. Het samengestelde wapen van René II van Lotharingen bevatte ook een barensteel met 3 hangers. ("**uit het hunne een balk**") Verder was ook een helm met (open) vizier een teken van adeldom. Hieronder een zegel van Jakob Canis waarop de vairpalen, de jachthond en barensteel in het schildhoofd en de helm met **open vizier** te zien zijn.



(Zegel Jacob Kanys, Oud Archief Nijmegen, inv. nr. 4156, nr. 506 d.d.19-3-1537)



(Gens Nostra 1972 blz. 281 door P.J. Begheyn en N.A. Hamers)

Ook is het zeker dat Jacob enige jaren te Orléans heeft verbleven en kan dus daar aan het hof van bij Philippa van Egmond vertoefd hebben.

Verder noemde hij zijn eerstgeboren dochter Philippa (ca. 1520) en niet Wendel. (naar zijn moeder)

(Handtekening van Jacob Kanys)

Of Jacob Canis inderdaad aanwezig was bij de **bruiloft van Hendrik VIII met Anna van Kleef** op 6 januari 1540, trek ik in twijfel.

In de stadsrekeningen uit 1536, blz. 88 van Nijmegen staat:

“Doe meister Jacob Kanys uutt Engellant kwam, ons heren den tot Jacob Trommesleger geschenct 3 vierdell wiins, die qwaert 4V2 st., vz. 2 gl. 14 st.”

In de stadsrekeningen uit 1539, blz. 40 van Nijmegen staat:

“Ons burgermeister Ponciaen Gruenwolt, meister Jacop Kanys myt etzelicke raidtzfrunden ende meisteren van Senter Claes tCleeff geweest, doe die koenyghinne in Engellant reisden, etzelickehalven, die verteert 59 gl”

Anna van Kleef was op 6 januari 1540 gehuwd met Hendrik VIII van Engeland. Ze zal waarschijnlijk eind 1539 vertrokken zijn.

In de stadsrekening uit 1539 staat Jacob tussen raadsvrienden genoemd, die Anna van Kleef uitzwaaiden. **Dat Jacob achterbleef en zich bij het gezelschap van de aanstaande koningin van Engeland voegde, daar heb ik nog niets van teruggevonden.**

Wat Jacob in **1536** in Engeland deed, dat is een raadsel gebleven.

Dat zijn thuiskomst in de Nijmeegse rekeningen staat vermeld, doet vermoeden dat het om een belangrijke missie ging, mogelijk niet voor de stad Nijmegen. Er valt namelijk op dat er geen teergeld is betaald voor de dure reis. Dus dat zou dan uit een andere (Kleefse?) pot kunnen komen

Op 19 mei 1536 werd echtgenote Anna Boleyn onthoofd op last van Hendrik VIII van Engeland, die op 30 mei 1536 al weer het huwelijk trad met zijn maîtresse Jane Seymour .In de maanden voordat Anna Boleyn onthoofd werd, zal wel al duidelijk zijn geweest dat haar positie onmogelijk wasgeworden.

*Thomas Cromwell, Hendriks belangrijkste minister en raadsman was voorstander van een huwelijk met een protestantse partij op het vasteland. Dat zou positief werken om daar meer invloed te krijgen. Engeland was, nadat Hendrik VIII hoofd van de kerk werd, geïsoleerd geraakt. Mogelijk is er toen al kort toenadering geweest voor een huwelijk met een dochter Van Kleef. En waren de partijen in Engeland samengekomen. **Maar dat is alleen maar speculatie.***

Jacob Canis was zeer actief in zijn ambt als stadsbestuurder van Nijmegen.

In de stadsrekeningen van Nijmegen kunnen we zien dat hij regelmatig op reis ging voor overleg met andere steden of overheden.

Zo trok hij regelmatig naar Kleef, of ging hij naar steden als Mechelen, Brussel, Emmerich, Keulen, Arnhem, Zutphen, Utrecht en nog meer.

Hij stak vaak veel meer tijd in zijn ambt, dan de vergoedingen ervoor deden vermoeden. Dat was het stadsbestuur niet ontgaan. Zoals we bijvoorbeeld in **1534** zien:

*“Soe meister **Jacop Kanys** in onsser stadt saeken seer duyck, trouwelick gedient heeft, soe dan sulx buyten ende bynnen onsser stadt by den vrenden geschiet ys **ende hy geen loen dairvan en heeft gehadt**, ons burgermeisters mytten raidt hem dairvan te guydt gedaen een aem wiins, die een heelfft uutgericht tot johan die Hardt, dairvoir betailt 3 1/2 golde gl.; die ander heelffte tot Thomas van Triest, dairvoir betailt 3 golt gl. ende 3 oirt golts vz. 21 gl. 15 st. ”*

(Stadsrekeningen Nijmegen 1534 Dl. 5 blz. 194)

Hertog Karel van Gelre en Jacob Canis een obsessie

Door zijn vastberaden houding ten opzichte van Karel van Gelre en zijn politiek stond Jacob Canis als bestuurder van Nijmegen, niet op goede voet met de hertog.



Karel van Egmond, hertog van Gelre (1467-1538) (Foto Historisch Museum Arnhem)

Dat leidde tot merkwaardige gebeurtenissen.

In het najaar van **1526** stonden de vorst en zijn stad Nijmegen weer eens vijandig tegenover elkaar. De bijzonderheden, die aanleiding gaven tot deze onmin, **zijn niet bekend**. Maar het lijkt wel zo dat Jacob Canis en Joost van Randwijck er een belangrijke rol in speelden.

*In het jaar **1526** begaf de Nijmeegse stadsbode Hensken zich met een stedelijk schrijven vol grieven tegen de handel en wandel van 'onsen genadigen heer' naar het hof van hertog Karel. De Gelderse majesteit bleek bijzonder gekwetst door hetgeen de Nijmeegse magistraat hem onder het oog bracht. Schuimbekkend van woede **gelastte hij het sidderend Hensken om de taaie missive onmiddellijk en ter plekke te consumeren.***

*Natuurlijk was Hensken niet het wezenlijk mikpunt van 's hertogs verbolgenheid. Die was in feite gericht tegen het Nijmeegs stadsbestuur en wellicht meer speciaal tegen de daar residerende figuur van **Jakob Kanis**, in wie Karel het geslepen brein vermoedde, dat niet alleen in Nijmegen, maar ook in andere steden van Gelre vorm gaf aan het felle verzet tegen zijn bewind.*

("Geschiedenis van Noviomagus Nijmegen" door Guus Pikkemaat 1988 blz. 93)

"Hensken vande Graeff geweest myt enen brieff aen raeden miins genedigen heren, doe hy den enen brieff voirden raedt eten moist, hem gegeven 24 st."

(Stadsrekeningen Nijmegen 1596 Dl. 3 blz. 294)

Plotseling verschijnt een schrijven van de hertog, dat hij op **26 Oct. 1526** richtte aan Hendrik Collart van Lienden, ambtman van Tieler- en Bommelerwaard waarin hij **Jacob Canis** (en Joost van Randwijck) **beschuldigde van meened en het maken van plannen om hem te vermoorden**. Iedereen die met ze om zou blijven gaan, zou als medeplichtige worden gezien.

(Bijdragen en Mededelingen Gelre 1901, Nijmegen en Karel van Egmond, Blz.20)

26 October 1526.

Kairle, hertoige van Gelre ind van Guylich ind greve van Zutphenn.

Lieve getrouwe. Wij laiten u weten, woe Joest van Rantwijck ind meister Jacob Canis meynedich tegen ons gehandelt ind vurnamen hebben ons tdoen vermoerden; wairomme wij zij meynedigers ind moirdenairs halden. Bevelen u dairomme dat ghij in u ampt verkundigen laet, dat eyn ijder dieselve oick vur sulcke luyde halde, ind nyemantz myt oen en handele noch conversiere. Ind off wij ijmans vernemen, die myt zij handelden, conversierden, eten offt droncken, dat wij dieselven oick vur sulcke luyde dencken to halden. Hijr weet u nae to richten. Des verlaiten wij ons intlicken tot u. Gegeven op onsen Gulden Spycker, den XXVlen dach Octobris anno etc. XXVI°.

(Get.) Charles.

(Nijhoff 6b blz. 860, Naar de oorspronkelijke brief op papier, in het pakket Karel van Egmond No. 4.)

(Noot: Het Gulden- en het Zilveren Spijker waren twee landgoederen van de hertog bij Arnhem. Zie Register op de leenaktenboeken. Veluwe. blz. 17.)

Dat deze beschuldigingen vals waren, is wel duidelijk en de hertog schijnt daarvan later ook overtuigd geweest te zijn, want nooit heeft hij een poging aangewend om hen te bestraffen.

Toch liet hij aanvankelijk deze beschuldiging ook afkondigen in en buiten kerken. De stadsregering van Nijmegen was erg verbolgen over de laster die zijn medeleden was aangedaan en sprak zijn mening uit in een geharnaste brief aan de hertog, waarin gewezen wordt op ongenoemde personen, die Karel deze valse beschuldigingen moeten hebben ingefluisterd.

Gehaald uit een gevonden concept dat onduidelijk is door zijn vele correcties en kanttekeningen:

D(oorluchtig) h(eer), vermoegende furst, genadige, lieve heer, Soe u furst. genadige. ons ende onser voeraldern dyenst leider aeverall vergheten, soe ongenedelijken, onffurstelijken ende oneerlijken u ons Joest van Randwick, onsen burgermeister in der tijet, ende meister Jacop Kanys, raitzvrunt, sonder denselven yetwes offte onss tverwittigen, heibbet doen schelden myt onbehoerlyken tytelen in kericken, die des doch nyet verdient hebben,....etc. etc.

Er werd zelfs aan toegevoegd dat zijn gedrag: *“in den hemel vrackrupet.”*

(“Nijmegen en Karel van Egmond” Bijdragen en Mededeelingen Gelre 1901 Blz.1 e.v.) (Numaga juni 1971 blz. 78 Prof. Dr. L.J. Rogier)

Karel van Gelre was voortdurend op oorlogspad om zijn machtspolitiek kracht bij te zetten. Hij bediende zich daarbij vaak van de weinig zachtzinnige veldheer Maarten van Rossem. Zijn grote tegenspeler was keizer Karel V. bepaald niet de minste onder de monarchen. Die was uit op uitbreiding van zijn macht in de Nederlanden, waaronder Gelre.

Maar ook de Gelderse steden, waaronder Nijmegen waren lang niet altijd gediend van het gedrag van hun hertog. Daarbij liet Jacob Canis zich gelden. Karel van Gelre was Fransgezind.

Karel van Gelre roept op zijn stervensuren uit: “Kanis, Kanis, du loser hond, du hebt mij gebeten!”

Op **29 oktober 1537** was Karel van Gelre aanwezig op de landdag te Arnhem.

Hij verklaarde dat zijn *“son bereets aen ‘t daelen”* was. Hij was kinderloos en verklaarde dat hij **koning Frans I van Frankrijk**, zijn achterneef, tot zijn opvolger had aangesteld.

(“Nijmegen en Karel van Egmond” Bijdragen en Mededeelingen Gelre 1901 Blz.42,43.) (Numaga juni 1971 blz. 80 Prof. Dr. L.J. Rogier)
(Nijhoff 6C nr.. 1891) (Slichtenhorst 1654 blz. 428)

Alle steden, behalve Arnhem, verklaarden zich **niet aan de Franse heerschappij te willen onderwerpen**. Daarop kreeg Karel een woede uitbarsting en verklaarde dat als ze zouden blijven weigeren:

“„soe wolde sin genade die lantscap laten toeriten (-zereissen, verscheuren)) ende splieten, datter ghein vogell woenen solde”

(Uit aantekeningen van Alphert van Till, kerkmeester te Zutphen in 1537) (Nijhoffs Bijdragen deel 8, blz. 69) (“Nijmegen en Karel van Egmond” Bijdragen en Mededeelingen Gelre 1901 Blz.43.)

Intussen waren troepen van Maarten van Rossum, Karels veldheer, met meer dan 600 man Nijmegen binnengetrokken en hadden de burch bezet. Daarbij maakten ze zich schuldig aan allerlei baldadigheden en schenderijen.

In de eerste dagen van **november 1537** namen de verbolgen Nijmegenaren het hele garnizoen gevangen en joegen het de stad uit.

Op **12 november** verzamelde hertog Karel een legertje trok er mee naar Nijmegen. Maar de poorten waren gesloten en een poging door het voetvolk om met geweld de stad binnen te dringen, werd afgeslagen. Ook Doesburg, Zutphen en Venlo bleken onverzettelijk.

De onderhandelingen gingen intussen door.

Op **19 november** schreef hertog Karel dat hij genoeg nam met de voorstellen van Nijmegen en Zutphen.

Een van de punten uit die brief was: *“Dat het die van Nijmegen,,**hoewel hun sulx niet toe en quam**”, voor dit maal veroorloofd zou zijn binnen veertien dagen een landdag uit te schrijven, ten einde te handelen over een huwelijk tussen de neef van de hertog , **Frans van Lotharingen**, met een dochter uit het huis van Kleef. (Frans was zoon van Anton en kleinzoon van Philippa van Gelre)*

(“Nijmegen en Karel van Egmond” Bijdragen en Mededeelingen Gelre 1901 Blz.44.-47)

27 november 1537 (ylende op dinxdach nae Catharine joffrouwe)

Brief van **Jacob Kanis** aan Johan van Rossum, heer van Broickhusen. Beklag over het krijgsvolk dat ondanks de overeenkomst niet vertrekt, waardoor de te houden dagvaart in gevaar komt; het is alleszins bedenkelijk en wekt onrust onder de bevolking wanneer het gegeven woord niet gehouden wordt. (Regesten van brieven Zutphen ca. 1350-1550 nr 3747 Afschrift, in inv.nr. 767.)

Op **2-12-1537** wordt die landdag in Nijmegen gehouden, waarbij gesproken werd over een huwelijk tussen achterneef Frans van Lotharingen (de Guise) en een dochter van Kleef. (de volgende vurige wens van de hertog). Frans de Guise gold indertijd als de beste veldheer onder de koning van Frankrijk. Dit voorstel werd met name door **“meester Jacob Canijs”** verworpen. Hij maakte korte metten . Hij verwees naar het optreden van de troepen van Karel van Gelre. Hij wilde dat er afgevaardigden naar Karel zouden gaan met drie punten, te weten afbraak van vestingen, ontslag van krijgsknechten en restitutie van geroofde handelswaar. En als de hertog niet zou instemmen, dan willen **“wij vier steden met onsen aenhanch”** hun eigen weg gaan.

Hij eindigt met: **“wij en begeeren geen vrientscap off gelooff meer van hem; wij hebben van sulcks genoech”**

(Regest van een brief van een onbekende die aanwezig was. BM Gelre 4 (1901), p. 49-51 De tekst bevat de aantekening: Gecoll[ationeerd] met afschrift in Staatsarch. Wenen, Belgica PA 34 2e omsl. f. 108.) (Geschiedenis van Noviomagus Nijmegen door Guus Pikkemaat 1988 blz. 96)

Er werd uiteindelijk overeen gekomen om de hertog Johan III van Kleef het beschermheerschap te geven en zijn zoon Willem V de opvolging over te dragen.

Op **27 januari 1538** werd op de landdag te Nijmegen de oorkonde bezegeld, waarin hertog Karel van Gelre tot zijn opvolger Willem van Gulik en Kleef, enige zoon van hertog Johan III van Kleef aannam.



Willem van Gulik en Kleef

Daarmee werd Hertog Karel van Egmond in feite aan de dijk gezet.

“Hertog Karel was erg verbitterd geraakt door deze zware nederlaag die hem was toegebracht door toedoen van Jacob Canis. Deze huldigde zijn opvolger Willem van Gulik en Kleef al meteen op 4 febr. 1538 openlijk op de markt te Nijmegen.” Jacob voerde daar bij het woord.

(Nieuw Nederlandsch biografisch woordenboek. Deel 5 auteur: P.C. Molhuysen en P.J. Blok) (Numaga juni 1971 blz. 83 Prof. Dr. L.J. Rogier) (gebaseerd op “Translat du sommaire des lettres escriptes a Monseigneur de Bueren par son receveur Henry Creeff. Afschrift in het Rijksarchief te Arnhem, naar het oorspronkelijke in het archief te Brussel.)(Henry Creeff, ambtenaar in dienst van de graaf van Buren in een brief d.d. 5-2-1538) (Geschiedenis van Noviomagus Nijmegen door Guus Pikkemaat 1988 blz. 96)

Tijdens de plechtigheid op de Markt waren er onder het publiek vrij veel dissidente geluiden te horen. Het is niet bekend wat hun grieven waren. Vermoedelijk waren onder hen ook mensen die bevreesd waren voor een gebrek aan roomse rechtzinnigheid van hertog Willem. Deze wond zich immers niet zo op over de ontluikende ‘ketterij’ van het Lutheranisme en de Wederdoperij. De godsdiensttegenstellingen begonnen zich in deze steeds meer te manifesteren. **Het waren in ieder geval Fransgezinden of aanhangers van Karel V.**

Diep beledigd had de oude hertog zich in Arnhem teruggetrokken, *„t Is zoo al wel”,* zou hij gezegd hebben, toen hij Willem's huldiging vernam, *„gaet maer zoo voort, hoewel ghijluyden dit spel noch niet gewonnen hebt. Iek hoope, dat wij oock nogh eens een beurt zullen krijghen”.*

(“Nijmegen en Karel van Egmond” Bijdragen en Mededeelingen Gelre 1901 Blz.54.)

Karel van Gelre overleed een paar maanden later te Arnhem op 30 juni 1538.

Arnt thoe Boecop tot Harsseloe, in die tijd burgemeester van Arnhem, heeft een **kroniek** geschreven. Hij verklaart hierbij dat hij onderstaand verhaal gehoord heeft van een van de twee dienaars die bij het sterfbed aanwezig waren.

Enkele passages:

“En hierop is de hartog Willem van Cleve overal gehuld en wanneer sulks op den 3 Febr. te Nimwegen geschiede, wierd het canon gelost en alle klokken geluidt”

“Hartog Carel was op deez tijt in stilte op de Veluwe gereyst, niet meer als twe sijner vertrouwdste dienaars bij sig hebbende, wanneer hij nu dit schieten en klokkengelui hoorde, waarvan hij de oorszaak ligt raden kon, seij hij: soso gaat vrij te werke, gij hebt het nog niet al gewonnen, wijhopen, het sal ook nog eens onze beurt worden”

*“Dit alles egter nam hartog Carel so na dat hij in een dodelijke siekte verviel en sig in sijn kamer op het Hof hield, van dag tot dag erger wordende **met een onrustige geest sprak hij dikwils van de Burgmr. van Nimwegen Canis, daar hij seer op schold als houdende hem voor de oorszaak van al dit onheil.**”*

*“De monnik, sijn biechtvader, gekomen zijnde, sprak hij sijn biechte, maar was vol passie. De monnik trooste hem uit Gods woord, wanneer de hartog uitvoer: „**O Canis Canis vermaledijde Canis, du hebste hoer (also noemde hij altoos sijn eygen persoon) om land und luden gebragt, du wiltste hoer ook dat harte afstoten**”, waarop de monnik hem verzogt dat hij dog op sulke dingen niet denken wilde maar sig met het lijden Christi bezig houden en dat in sijn harte mogt overleggen, waardoor wij alle sullen salig worden en in het eeuwige leven komen, met versoek hij wilde sig eer wat te ruste leggen. Waarop de hartog antwoorde, sij en wil niet rusten, die almachtige eeuwige Godt en hadde aan de galgeboom des cruce niet soveel daar Hij Sijn hoeft op mogte leggen. En also op 't voorn, stoeltje sittende hadde hij een crucifix in sijn hand, hetselve aan sijn wangen drukkende, terwijl dat de tranen hem over 't aangezicht rolden, seggende: „O almachtige eeuwige barmhertige God, wilt mij dog mijne sonden vergeven en mij niet voor zonden toerekenen dat andere in mijnen naam gedaan hebben en wilt mijn arme ziele barmhertig wesen”, waarmede hij **also op het stoeltje zittende** op St. Peter en Pauwelsdag in 't jaar gestorven is”*

(Gemeentearchief Kampen, Uittreksels uit de Kroniek van Arndt toe Boecop, 4de deel, laatste stuk, en Bijdr. en meded. Gelre 1957 blz. 204,205 en

Of zoals **Slichtenhorst** het beschreef:

*“Hertogh Karel ondertusschen bedenkende, hoe hy nu wierd geribzackt (gekweld) ende getreeden (= vertrap), die wel eer voor Keyseren en Koninghen niet en had geswicht, **is van enkel hertzeer in een siekte gevallen**, ende binnen Arnhem uit de wereld gescheyden. Een weynigh voor sijn dood waren dit schier syne laetste woorden: **“Canis, Canis (dees was Burgemeester tot Nymegen) du looser (= valse) hond, du hebst my gebeeten....** (XIV Boeken Van De Geldersse Geschiedenissen door Slichtenhorst, 1654, blz. 433)*

De eerdere oorlogen met Keizer Karel V

Karel V was al vele jaren bezig om zijn invloed op de Nederlanden te vergroten. Gelre weigerde, net als Groningen en Friesland, om zich te conformeren aan de machtsplannen van Habsburg, ook wel de **Bourgondiërs** genoemd.

Na jaren oorlog met Karel V moest Karel van Egmond vrede sluiten.

Deze **Vrede van Gorinchem** is een verdrag dat op **3 oktober 1528** te Gorinchem werd getekend. De overeenkomst moest een einde maken aan de z.g. **Gelderse Oorlogen**, die werden gevoerd tussen Karel van Egmond en keizer Karel V van Habsburg.

In de overeenkomst werd bepaald dat Karel van Egmond zijn landen in leen van Keizer Karel zou krijgen en erfheer zou blijven van Groningen en de Ommelanden en van Drenthe. Ook stond in het verdrag dat zijn **gebieden aan de keizer zouden vervallen, zo gauw de hertog kinderloos zou sterven.**

In **1536** werd ook nog eens de **vrede van Grave** gesloten na de Gelderse nederlaag van de **slag bij Heiligerlee**. Daarmee gingen Groningen, de Ommelanden en Drenthe al deel van de Habsburgse Nederlanden uitmaken.

Na het overlijden van Karel van Egmond meende Karel V dus recht te hebben op Gelre en Zutphen.

Maria van Hongarije, een zuster van Karel V, was door haar broer tot landvoogdes van de Nederlanden aangesteld. Ze heeft diverse pogingen ondernomen de Nijmegenaren en Gelre te winnen voor haar broer.

(“Nijmegen en Karel van Egmond” Bijdragen en Mededeelingen Gelre 1901Blz.51.)

Het zal dus een moeilijke beslissing zijn geweest om niet voor de katholieke Frans de Guise te kiezen. Gelre zou in een geïsoleerde positie geraken met een hertog in dienst van de Franse koning. Gelre was omringd door gebieden die in bezit waren van Karel V.

De Geldersen hadden ook geen zin in Karel V mogelijk omdat het daarbij horende centralisme hen niet aantrok. Karel V zag het ook als zijn plicht om de oude roomse orde in de Nederlanden te herstellen d.m.v. **de inquisitie**.

Mogelijk gaf mede de **tolerante houding** van het hertogdom Kleef t.o.v. diverse geloofsrichtingen de doorslag. Waarvan hier een voorbeeld:

29 april 1541 De proost Johan Blomendall (kanselier van Willem v. Kleef) bericht aan burgemeesters, schepenen en raad der stad Elborch, dat de Hertog hen met een goeden, geschikten en geleerden predikant wil voorzien. (Stadsbestuur Elburg 1320-1813 Toegang 1001, Inv.nr. 122)

Jacob Canis stond met de nieuwe hertog Willem V van Kleef zeker op goede voet en werd regelmatig betrokken bij belangrijke beslissingen. Daarbij trad hij ook regelmatig op als vertegenwoordiger van de Gelderse bevolking. Als man van aanzien **genoot Jacob van beide kanten vertrouwen**.

Het onderstaande getuigt hiervan:

1540 *Brief van Jacob Kanis aan Maarten van Rossum (raad van de hertog) betreffende de heer van Arcen.*

Uit: (0001 Graven en hertogen van Gelre, graven van Zutphen Inventaris 2. Graven, later hertogen, van Gelre, graven van Zutphen 2.17. Willem V (II) van Kleef)

*“Am 19 daeghe Januarii anno &c. 41 (=1541) hebben die Geschickten der vier huefftstede (vertegenwoordigers der 4 hoofdsteden) als Nymegen, Ruremunde, Zutphen ende Arnhem den dorchluchtigen hoichgeboeren Fursten, unsern genadigen Heeren Hertoghen to Guylich, Gelre, Cleve ende Berghe, op die drye Artickel ende Puncten, (de drie aangevoerde punten op de agenda) soe fyn F. gen. (=Syn Fursteliike Genade) ihnen den voerigen dach durch fyner F. gen. Rhede (= Raad van de hertog), nemblich **den Graeven van Moers, Marschalck***

Rossum ende Bloemendaell heft furdraegen laeten naefolgender wysen, durch Mr. Jacob Canis van Nymeghen tho underdenigher andeworde laeten geven.....”

(Van Hasselt, Geldersch Maandwerk, Deel 2, blz. 99) (P. C. G. Guyot, 1845, Bijdragen tot de geschiedenis der doopsgezinden te Nijmegen, blz. 16)

29-1-1541 *Samenvatting van het antwoord, door Jacob Kanis namens de afgevaardigden der vier hoofdsteden gegeven op hetgeen door de hertog bij monde van zijn raden de graaf van Meurs, maarschalk Van Rossum en (kanselier) dr. Bloemendael is ingebracht inzake een geschil tussen Zweder van Voorst en de stad Groenlo, de aanspraken van Karel, bastaard van Gelre op de Oosterhof (onder Bocholt en behorende tot de nalatenschap van Johan ten Starte) en het uitvaardigen van plakaten tegen binnenlandse ongeregeldheden.* (Geldersch Archief Toegangsnummer: 0001 Graven en hertogen van Gelre, graven van Zutphen Inventarisnummer: 2113)

Willem V van Kleef staat hertogdom Gelre en graafschap Zutphen af aan keizer Karel V

Sinds Willem in **1538** hertog van Gelre werd en graaf van Zutphen, voerde hij een zwalkend beleid. Veel schijnt hem ingegeven te zijn door zijn moeder, Maria van Gulik-Berg, een ware Kenau met woedeaanvallen. Ze dreef hem richting Frankrijks kant, tegen keizer Karel V, hoewel hij aanvankelijk anders wilde. In **mei 1541** trok hij naar Frankrijk om zich te verloven met Johanna van Albret, een nicht van de Franse koning. Zover is het nooit gekomen. Ook schakelde hij zijn veldheer **Maarten van Rossem** in voor veldtochten door het gebied van de keizer. Alles uiteindelijk zonder resultaat.

Karel V was begonnen met het opeisen van het hertogdom Gelre en graafschap Zutphen. Op **29 mei 1540** verklaarden de ridderschap en de steden achter Willem van Kleef te staan en dat ze hem zullen steunen, mocht het tot oorlog komen. (oud archief der gemeente Arnhem blz. 206)

24 januari 1541 Keizer Karel V schrijft , dat hij Willem hertog van Gulik en Kleef op de rijksdag te Regensburg heeft gedagvaard om de landen van Gelre en Zutphen aan hem over te dragen. (oud archief der gemeente Arnhem blz. 206)

Willem gaf hier geen gevolg aan, maar stuurde alleen afgevaardigden naar de Keizer om te onderhandelen. Deze kregen te horen dat Karel V niet op Willems eisen in wenste te gaan.

Men ging zich voorbereiden op een oorlog met Karel V.

In samenwerking met Christiaan III van Denemarken en de koning van Frankrijk werd in 1542 oorlog gevoerd.

Op **12 juli 1542** verklaarde de koning van Frankrijk de oorlog aan het Habsburgse Rijk. De taak van **Van Rossum**, die inmiddels in Gelre een leger op de been had gebracht, was om via de Maas Vlaanderen in te trekken en de stad Gent te veroveren. **Het leger van Van Rossum liet op weg naar Vlaanderen een spoor van verwoesting achter.** Via De Peel trokken de militairen naar het zuiden. Sint-Oedenrode (toen Rode geheten) werd geplunderd en in brand gestoken, Vught en Maarheeze werden gebrandschat. Van Rossum slaagde er niet in om de Vlaamse steden Lier, Leuven en Antwerpen in te nemen. Mogelijk uit wraak besloot Van Rossum de regio rond Antwerpen volledig plat te branden. De gevolgen ervan waren nog veel jaren zichtbaar. Toch kon de strijd niet gewonnen worden.

De laatste veldtocht van **Karel V** in de **zomer van 1543** tegen hertog Willem stopte na Venlo doordat de ontmoedigde hertog Willem de wapens neerlegde.

Hij had begin september overleg gepleegd met vertegenwoordigers van ridderschap en steden van de 4 Gelderse kwartieren.

Op **12 september 1543** werd het **Traktaat van Venlo** bekrachtigd, waarin de overname werd bevestigd. Deze overeenkomst werd namens Nijmegen **als eerste** door **Jacob Canis** ondertekend.

(Placcaeten, ordonnantien, landt chartres etc. door Antonius Anselmo dl. 1, 1648 blz.677) (Verdrag en tractaat van Venlo: herdenkingsbundel, 1543-1993, door Frank Keverling Buisman blz.271) (oud archief der gemeente Arnhem blz. 218)



Karel V (München, Bayerische Staatsgemäldesammlungen, Alte Pinakothek)

In de stadsrekeningen van Nijmegen stond het aldus vermeld:

*Doe onss **burgermeister meester Jacob Kanyss** ende sdeels raetzvryenden ende meisters van Senter Claess ende oick gedeputierden der gemeynden waren gewest to Venlo by Keyer. Matt. int veltleger, daer die geschickten der alinger lantschappen oick tegenwordich waren, daer Keyer Matt. dat ffurstendom Gelre ende greeffschap Zutphen myt genaeden aengenomen hadde etc.,dieselvige soe int uytreyesen ende wederkoemen vertert 159 gl.*

(Rekeningen der stad Nijmegen, 1543, fol. 45 vs , blz. 194) (Bijvoegzel tot de annales en chronijk van Nijmegen uit de rekenboeken en guedesdagboeken te Nijmegen 1792, door Johannes In de Betouw blz. 6)

De verloving van Willem V van Kleef met Johanna van Albret ging dus niet door.. Hij trouwde op **18 juli 1546 in Regensburg met de vijftienjarige Maria van Oostenrijk, oomzegster van Karel IV.**

Zijn zoon en opvolger Johan Willem van Kleef kreeg een streng katholieke opvoeding.

Het Traktaat van Venlo betekende meteen het einde van het hertogdom Gelre dat honderden jaren bestaan had. Het hertogdom Gelre en het graafschap Zutphen werden onderdeel van het enorme rijk dat keizer Karel V opgebouwd had.

Karel V stelde **René van Chalon**, de jonge prins van Oranje aan als **stadhouder**. René was gehuwd met Anna van Lotharingen, een kleindochter van **Filippa van Gelre**, de zuster van hertog Karel van Gelre. René van Chalon zelf, was een zoon van graaf Hendrik III van Nassau-Breda. Hij erfde van een kinderloos gestorven oom van moederskant het vorstendom Orange (Oranje). Toen René in 1544 ook zelf kinderloos overleed op het slagveld, was **zijn neef Willem van Nassau erfgenaam**. Deze ging zich prompt **Willem, prins van Oranje** noemen. (Willem van Oranje, De opportunistische Vader des Vaderlands, A. Brouwer en M. Wouters, 2017 Nieuw Amsterdam Uitgevers blz. 16)



René van Chalon, prins van Oranje

Jacob Canis hoopte dat nu eindelijk de rust teruggekeerd zou zijn in de steden van Gelre.

Hij verleende nog zijn diensten aan de prins van Oranje om de veranderingen zo goed mogelijk te laten verlopen.

Op **Dynxdach den 18en Septembris** onss burgermeister **meister Jacob Kanys** ende joncker Johan van Boedbergen gereden myt onssen **genedigen Heren den Princs** nae **Arnhem ende Zutphen**, tot tergelt myt gegeven 26 Brab. gl., vz. 52 gl

(Rekeningen der stad Nijmegen, 1543, fol. 45 vs , blz. 194)

Op **Dynxdach den 2en Octobris onss burgermeister meister Jacob Kanys** ende Boedbergen gewest nae Tyell ende Boemell aen **onssen genedigen Heren den Princs** om sunderlinge oirsaken, daer onsser stat mercklick aen gelegen was, tot tergelt myt gegeven 31 Brab. gl-, vz. 62 gl.

(Rekeningen der stad Nijmegen, 1543, fol. 45 vs , blz. 194)

Die die **boeme opten Thiirssdiick** afgeworpen hadden doe die Princs myt synen regiment daer hin getaegen was ende daernae hebben sy dieselve wederom opgericht ende gemaect, tot Lewen op 't blockhuys vertert 2 rider gl., **durch ontheit** (in opdracht van) **dess burgermeisters meister Jacob Kanys** betaelt vz. 5 gl. (Rekeningen der stad Nijmegen, 1543, blz. 236)

De Teersdyk of "Groote Weg van Grave naar Nijmegen". Hier stond een tolhuis met balken (bomen)

Slechts een paar maanden later is **Jacob Canis op 25-12-1543 te Nijmegen overleden**. Hij werd begraven in de St. Steven kerk.

Jacobs laatste daden als politieke speler in 1543 waren dus de contacten met de nieuwbakken stadhouder René van Chalon, prins van Oranje. Zo'n 35 jaar later is Willem, prins van Oranje, de erfgenaam van René van Chalon, het brein achter het besluit, dat Gelre uiteindelijk de katholieke identiteit kost en leidt tot de verbanning van zijn zoon Otto.

De kanis triptiek



Kanis triptiek uit de collectie Gelderland, Museum Het Valkhof, Nijmegen

Jacob Canis heeft dit drieluik indertijd afgestaan aan de St. Stevenskerk. Men ziet er de afbeelding van Christus' kruisdood op de Calvarieberg, met de treurende Maria en apostel Johannes.

Op het linker paneel zien we Jacob Canis met daarachter zijn zoon Peter.

Op het rechter paneel Jelis van Houweningen, Jacobs eerste echtgenote. (+1526) Ze worden geflankeerd door hun beschermheiligen, resp. Hiëronymus en Adrianus.

Naast Jelis van Houweningen zien we Philippa met erachter Wendel en daar achter 4 kinderen, waarschijnlijk rond de geboorte overleden. Volgens sommigen zou Philippa non geworden zijn. Maar, naar mijn weten zijn daarover geen vermeldingen gevonden.

Ikzelf twijfel ik hier sterk aan. Ik denk eerder dat ze heel jong gestorven is. Dat baseer ik op volgende 2 zaken:

Op 17-1-1519 trouwt Jacob Canis met Jelis van Houweningen.

Hun eerstgeborene Philippa zou dus al **eind 1519** geboren kunnen zijn.

In de **schepenboeken van Nijmegen 1520** (kort na 15 augustus) staat:

"Mgr. Jacobus Canis (profitetur) se debere Jacobo de Rijswick seu conservatori litterarum III C enckele gulden etc.

Item si contigerit Philippam filiam magistri Jacobi mori, ex tunc littera van desen III C enck. gl. van nyet ende doet ende machteloos wesen ende syn vordeel sall dan gaen dairt Got ende die H. Kercke het uytwijst." (Het Nijmeegsche geslacht Kanis, door Mr. L. Ph. C. Van Den Bergh in Nijhoff Bijdragen dl. 4, 1866, blz. 155)

(S. Pr. (=Schepenprotocol) 1520, 5a post Assumptionis Mariae vlgs Begheyn in GN)

Het lijkt erop dat Jacob Canis een schuldbrief heeft opgesteld ten behoeve van een uitvaart. Als Philippa zou komen te overlijden dan wordt deze schuldbekentenis geldig.

Philippa had mogelijk een kwakkelende gezondheid.

De genoemde Jacob van Rijswick was **roedendrager** van de stad Nijmegen.

De roedendragers moesten met hun aanwezigheid en aankleding talrijke officiële stedelijke plechtigheden luister bijzetten. Zij waren ook aanwezig bij officiële begrafeningen.

Als we Philippa wat beter bekijken op het schilderij, dan valt het op dat ze een zwart laken over haar arm heeft. Dat zou symbolisch kunnen zijn voor het feit dat ze overleden is. Een zwart laken werd over een doods-kist gedrapeerd.

